

Sygn. akt IV Ua 15/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 listopada 2019r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SO Jerzy Zalasieński

Sędziowie: SO Jacek Witkowski

SO Katarzyna Antoniak (spr.)

Protokolant st.sekr.sądowy Dorota Malewicka

po rozpoznaniu w dniu 7 listopada 2019 r. w Siedlcach

na rozprawie

sprawy z wniosku T. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do świadczenia rehabilitacyjnego i inne

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Rejonowego w Siedlcach IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 26 marca 2019r. sygn. akt IV U 46/19

oddala apelację.

Katarzyna Antoniak J. J. W.

Sygn. akt IV Ua 15/19

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 26 marca 2019r. Sąd Rejonowy w Siedlcach zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z 24 grudnia 2018r. w ten sposób, że ustalił, iż T. R. nie ma obowiązku zwrotu pobranego świadczenia rehabilitacyjnego od (...) 2017r. wraz z odsetkami w łącznej kwocie (...)złotych, a w pozostałej części odwołanie T. R. oddalił.

Rozstrzygnięcie powyższe było wynikiem następujących ustaleń i rozważań Sądu Rejonowego:

Decyzją z 24 grudnia 2018r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. uchylił swoją decyzję z 9 sierpnia 2017r. w ten sposób, że odmówił ubezpieczonemu T. R. prawa do świadczenia rehabilitacyjnego od 18 maja 2017r. do 13 listopada 2017r. i zobowiązał go do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego za w/w okres wraz z odsetkami w łącznej kwocie (...)złotych. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że decyzją z 9 sierpnia 2017r. przyznał ubezpieczonemu prawo do świadczenia rehabilitacyjnego od 18 maja 2017 . do 13 listopada 2017r. W decyzji tej ubezpieczony został pouczone, że świadczenie rehabilitacyjne nie przysługuje osobie uprawnionej do renty

z tytułu niezdolności do pracy oraz o konieczności poinformowania organu rentowego o okolicznościach mających wpływ na uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego. Sąd Okręgowy w Siedlcach wyrokiem z 30 listopada 2017r. ustalił, że ubezpieczonemu przysługuje prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 1 sierpnia 2016r. do 31 lipca 2018r. oraz prawo do wypłaty renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 1 listopada 2016r. Wypłacone świadczenie rehabilitacyjne za okres od 18 maja 2017r. do 13 listopada 2017r. w kwocie (...)złoty jest zatem świadczeniem nienależnie pobranym.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczony T. R. wniósł o jej zmianę w zakresie odmowy prawa do świadczenia rehabilitacyjnego od 18 maja 2017r. do 13 listopada 2017r. i obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego za w/w okres wraz z odsetkami w łącznej kwocie (...)złoty. W uzasadnieniu stanowiska ubezpieczony wskazał, że organ rentowy odbierając i wstrzymując wypłatę renty powinien wiedzieć lub co najmniej przewidywać, że w przypadku uwzględnienia jego odwołania trzeba będzie wyrównać ubezpieczonemu wstrzymane świadczenie. W postępowaniu dotyczącym świadczenia rehabilitacyjnego organ rentowy miał pełną wiedzę odnośnie stanu faktycznego. Organ rentowy nie mógł dokonać ponownego ustalenia prawa do świadczenia rehabilitacyjnego, gdyż nie wystąpiły okoliczności mu nieznanne.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie podtrzymując argumentację z uzasadnienia zaskarżonej decyzji.

Sąd Rejonowy stwierdził, że odwołanie ubezpieczonego zasługuje na uwzględnienie. Podniósł, że okoliczności faktyczne sprawy były bezsporne i nie budziły wątpliwości. Decyzją z 9 sierpnia 2017r. organ rentowy przyznał ubezpieczonemu prawo do świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 18 maja 2017r. do 13 listopada 2017r. Łączna wysokość wypłaconego świadczenia rehabilitacyjnego za w/w okres wyniosła (...)złoty. Wyrokiem z 30 listopada 2017r. Sąd Okręgowy w Siedlcach IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych ustalił, że ubezpieczonemu przysługuje prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 1 sierpnia 2016r. do 31 lipca 2018r. oraz prawo do wypłaty renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 1 listopada 2016r.

Sąd Rejonowy wskazał dalej, że zgodnie z art.18 ust.7 ustawy z 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2019r., poz.300) świadczenie rehabilitacyjne nie przysługuje osobie uprawnionej do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, zasiłku dla bezrobotnych, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego oraz do urlopu dla poratowania zdrowia, udzielonego na podstawie odrębnych przepisów. W świetle powyższego przepisu ubezpieczony nie ma zatem prawa do świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 18 maja 2017r. do 13 listopada 2017r. Nie oznacza to jednak, że jest obowiązany do jego zwrotu.

Zgodnie z art.84 ust.1 i 2 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego. Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

W niniejszej sprawie stan faktyczny polegał na tym, że ubezpieczonemu z mocą wsteczną została przyznana renta z tytułu niezdolności do pracy. Okres objęty decyzją rentową przypadł na okres, kiedy ubezpieczonemu przysługiwało prawo do świadczenia rehabilitacyjnego. Ten układ okoliczności faktycznych nie odpowiada zaś dyspozycji art.84 ust.2 ustawy systemowej. Schemat działania tego przepisu, w zakresie sytuacji analogicznych do tej, która zaistniała w niniejszej sprawie, zakłada bowiem, że ubezpieczonemu przysługuje prawo do określonego świadczenia, a następnie zaistnieje okoliczność, w wyniku której traci do niego prawo (ewentualnie nadal je posiada, lecz w niższej wysokości).

Mimo jednak utraty prawa do świadczenia, nadal jest ono mu wypłacane. Wypłacone świadczenia stają się wówczas świadczeniem nienależnym, o ile ubezpieczony był pouczony o skutkach wystąpienia danej okoliczności. Sąd Rejonowy zastrzegł, że stan nienależności świadczenia dotyczy tylko tych świadczeń, które zostały wypłacone po jej wystąpieniu (ex post). Tymczasem organ rentowy rozciąga pojęcie nienależności świadczenia także na okres, kiedy w świetle prawa było ono należne, lecz przestało nim być wskutek wystąpienia zdarzenia, które dokomponuje określony ustawowo układ warunków, od których zależy prawo do świadczenia (ex ante).

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że przyznanie ubezpieczonemu prawa do renty od 1 sierpnia 2016r. do 31 lipca 2018r. sprawiło jednocześnie, że przestał on być uprawniony do świadczenia rehabilitacyjnego w okresie od 18 maja 2017r. do 13 listopada 2017r., gdyż nie mógł w tym samym okresie mieć prawa do obu tych świadczeń. Nie oznacza to jednak automatycznie, że świadczenie, które zostało wypłacone ubezpieczonemu za okres od 18 maja 2017r. do 13 listopada 2017r. podlega zwrotowi jako świadczenie nienależne. Nie każde bowiem świadczenie, do którego zainteresowana osoba nie była uprawniona, a które zostało jej wypłacone, jest świadczeniem nienależnie pobranym i podlega zwrotowi. Sąd wskazał, że niewątpliwie ubezpieczony był pouczony, że świadczenie rehabilitacyjne nie przysługuje osobie uprawnionej do renty. Takie pouczenie zostało bowiem zamieszczone w decyzji z 9 sierpnia 2017r. Pouczenie to antycypowało jednak stan rzeczy, który dopiero w przyszłości mógł (choć nie musiał) wystąpić, albowiem w dacie jego dokonania ubezpieczonemu nie przysługiwało prawo do renty, a jednocześnie nie było żadnych przeszkód do pobierania świadczenia rehabilitacyjnego. Dlatego należało przyjąć, że wskazane pouczenie w dacie jego dokonania było bezprzedmiotowe, gdyż odnosiło się do sytuacji nieistniejącej. Nie zachodził bowiem wówczas stan rzeczy, według którego ubezpieczony uzyskuje świadczenie mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do niego. W świetle decyzji z 9 sierpnia 2017r. ubezpieczony miał prawo do świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 18 maja 2017r. do 13 listopada 2017r., a prawa tego nie eliminowało prawo do renty, którego jeszcze nie miał. Przedmiotowe pouczenie mogło się uaktywnić wówczas gdyby ubezpieczony dowiedział się, że przysługuje mu prawo do renty. Tymczasem dopiero wydanie przez Sąd Okręgowy w Siedlcach wyroku z 30 listopada 2017r., a w zasadzie jego uprawomocnienie się z dniem 29 sierpnia 2018r., sprawiło, że ubezpieczony uzyskał prawo do renty. Wcześniej pobrane świadczenie rehabilitacyjne w dacie jego wypłaty nie spełniło dyspozycji art.84 ust.2 ustawy systemowej, a zatem nie było świadczeniem nienależnym. Sąd pierwszej instancji podkreślił, że powyższy przepis działa tylko ex post, tj. od chwili powzięcia przez ubezpieczonego wiedzy o zaistnieniu zdarzenia skutkującego odpadnięciem co najmniej jednej z przesłanek prawa do danego świadczenia. Do tego czasu nie można traktować wypłacanego świadczenia jako świadczenia wypłaconego mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczenia. W świetle powyższego nie można uznać, aby w czasie pobierania przez ubezpieczonego świadczenia rehabilitacyjnego zaktualizowały się okoliczności skutkujące ustaniem prawa ubezpieczonego do tego świadczenia albo wstrzymaniem jego wypłaty w całości lub w części, a tylko takiej sytuacji dotyczy dyspozycja art.84 ust.2 pkt 1 ustawy systemowej.

W tym stanie rzeczy Sąd Rejonowy zmienił zaskarżoną decyzję ustalając, że ubezpieczony nie ma obowiązku zwrotu świadczenia rehabilitacyjnego pobranego za okres od 18 maja 2017r. do 13 listopada 2017r. wraz z odsetkami, a w pozostałej części odwołanie oddalił.

Od powyższego wyroku apelację wniósł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. zaskarżając go w części ,tj. w zakresie pkt I ustalającego, że T. R. nie ma obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 18 maja 2017r. do 13 listopada 2017r. w kwocie (...)złoty i zarzucając mu:

- naruszenie przepisu postępowania mające wpływ na wydane orzeczenie ,tj. art.233§1 kpc poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i wyprowadzenie ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wniosków z niego nie płynących poprzez przyjęcie, że pouczenie ubezpieczonego przez organ rentowy o tym, że nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy wyklucza możliwość pobierania świadczenia rehabilitacyjnego za ten sam okres było przedwczesne i bezprzedmiotowe, w sytuacji, gdy na datę pouczenia ubezpieczony dysponował decyzją odmawiającą prawa do renty, od której się odwołał do Sądu Okręgowego w Siedlcach i tym samym wiedział jakie mogą

być skutki w przypadku uwzględnienia jego odwołania od decyzji odmawiającej przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy,

- naruszenie prawa materialnego ,tj. art.84 ust.1 i 2 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art.18 ust.7 ustawy z 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa poprzez błędną wykładnię tych przepisów i przyjęcie, iż w przedmiotowej sprawie nie zachodzą podstawy do zobowiązania ubezpieczonego do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 18 maja 2017r. do 13 listopada 2017r. w kwocie 11 868,75 złotych.

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części i oddalenie odwołania.

Ubezpieczony wniósł o oddalenie apelacji organu rentowego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. podlegała oddaleniu jako bezzasadna.

Sąd Okręgowy w pełni podziela ustalenia faktyczne i ocenę prawną przedstawione przez Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. W ocenie Sądu Okręgowego Sąd pierwszej instancji nie dopuścił się zarzucanych mu w apelacji naruszeń prawa procesowego i prawa materialnego. Z uwagi na wyczerpujące uzasadnienie Sądu Rejonowego niecelowe jest przytaczanie poniesionej w niej argumentacji. Podkreślić jedynie należy za Sądem pierwszej instancji, że sytuacja faktyczna zaistniała w sprawie - mimo odmiennych twierdzeń organu rentowego - nie jest objęta dyspozycją przepisu art.84 ust.2 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Samo pouczenie ubezpieczonego w decyzji z 8 sierpnia 2017r. o przyznaniu świadczenia rehabilitacyjnego na okres od 18 maja 2017r. do 15 sierpnia 2017r., iż świadczenie takie nie przysługuje osobie uprawnionej do renty z tytułu niezdolności do pracy, nie oznacza, że wypłacone ubezpieczonemu za ten okres świadczenie rehabilitacyjne jest świadczeniem nienależnie pobranym i podlega zwrotowi. Rygor zwrotu świadczenia przewidziany w art.84 ust.1 i ust.2 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dotyczy sytuacji, w której osoba uprawniona - tu do świadczenia rehabilitacyjnego nabywa w trakcie pobierania tego świadczenia prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, a mimo to – będąc pouczoną o ustaniu prawa do świadczenia rehabilitacyjnego na skutek przyznania prawa do renty – świadczenie to nadal pobiera. Dyspozycja powyższego przepisu nie dotyczy zaś sytuacji następczego ,tj. po ustaniu prawa do świadczenia rehabilitacyjnego, nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, choćby w całości albo w części okres, na który przyznano prawo do renty, pokrywał się z okresem pobierania świadczenia rehabilitacyjnego. W okresie pobierania świadczenia rehabilitacyjnego nie ziściły się bowiem przesłanki, na skutek których doszło do ustania prawa do tego świadczenia. Na marginesie wskazać należy, że analogiczne okoliczności wystąpiły w sprawie, która toczyła się przed tut. Sądem po sygnaturą akt IV Ua 7/16 (odmowa przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej organu rentowego – nr (...) 11/16).

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art.385 kpc oddalił apelację organu rentowego jako bezzasadną

Katarzyna Antoniak J. J. W.